

MAAELUMINISTEERIUM

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Tunnustatud tootjaorganisatsiooni loomise võimalused ja kasu aiandussektoris

Ragne Lokk

Maaeluministeerium/põllumajanduspoliitika osakond

16.03.2021

Millest räägin:

- tootjaorganisatsiooni meetme taust;
- tootjaorganisatsioonide eelised;
- tunnustamine;
- finantsabi rakenduskava alusel;
- toetavad meetmed strateegiakavas;
- tootjaorganisatsioonid EL liikmesriikides.

Meetme taust

- EL seadusandluses **tootjaorganisatsioon esmalt sätestatud puu- ja köögiviljasektori (PKV) turukorralduse määruses (1972):**
 - rõhk värskete puuviljade turult eemaldamise korraldamisel.
- 1996 PKV TO põhjalik reform: põhielemendiks **finantsabi** andmine tunnustatud TO-de poolt rakendatavate **rakenduskavade alusel**. Peamised eesmärgid:
 - tootjate positsiooni tugevdamine vastukaaluna nõudluse üha suurenevale kontsentreerumisele;
 - jõu ühendamise keskkonnaküsimustega tegelemiseks.
- 2007 sektorite turukorraldused liideti põllumajandustoodete ühiseks turukorralduseks – LR-del võimalus (EL tasandil) ka teiste sektorite TO-sid tunnustada.

17.9%

EU share of global agri-food
(food and drinks) exports

Agriculture

10.3 million holdings

of which
65.6% < 5 ha
6.9% > 50 ha

1.5% EU GDP

40% EU total land area (i.e. over **171 million** ha of land for agricultural production)

32% of EU farmers > 65 years

35% are women

Food and feed industry

2.1% EU GDP

Turnover: **€1.1 trillion**

294,000 companies
of which 99% SMEs

Employment to **4.5 million** people

15 staff per company (average)

277,000 wholesale companies & traders
€1 trillion turnover, **2 million** staff

Distributors

904,000 companies and stores
€1.1 trillion turnover, **7.4 million** staff
Concentration ratio - CR5 > **60%**

1.9 million food and catering services
11 million staff

Consumers

500 million consumers

Tootjaorganisatsioonide eelised

- Aitavad põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd oma toodete töötlemisel ja turustamisel.
- Annavad põllumajandustootjatele parema ühise läbirääkimispositsiooni võimaldades:
 - koondada tarneid;
 - parandada turustamist;
 - pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge;
 - aidata kvaliteedijuhtimisega;
 - soodustada teadmussiiret.
- Võivad vähendada tarneahela järgmiste lülide tehingukulusid:
 - väiksem ebakindlus pikaajalise planeerimise osas;
 - vähem ärisuhteid ja stabiilsemad hinnad;
 - tarnete tõhusam korraldamine ja tarnimine;
 - parem kvaliteedi tagamine (andmed, jälgitavus, ohutus).

Erandid konkurentsireeglitest

Põllumajandussektoris tehakse põllumajandustootjatele üldistest konkurentsieeskirjadest erandeid ühise turukorralduse määruse raames (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 1308/2013, artiklid 152, 209, 222):

- tunnustatud TO võib oma liikmete nimel nende kogutoodangu või kogutoodangu osaga seoses kavandada tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle.

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine

Tunnustuse saamiseks peab põllumajandussektori tootjaorganisatsioon:

- olema loodud **tootjate** algatusel;
- koosnema **konkreetsel põllumajandussektori** tootjatest ja tegutsema nende juhtimisel;
- tegelema **vähemalt ühe tegevusega**:
 - ühine töötlemine,
 - ühine turustamine, sh ühine müügiplatvorm ja transport,
 - ühine pakendamine, märgistamine ja reklaamimine,
 - ühine kvaliteedikontroll,
 - ühine seadmete ja hoidlate kasutamine,
 - sisendite ühishanked,
 - tootmisega otseselt seotud jäätmete ühine käitlemine vms;
- järgima **vähemalt ühte konkreetset eesmärki**:

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine - eesmärgid

- 1) tootmise kavandamine ja kohandamine vastavalt nõudlusele, eriti kvaliteedi ja koguse osas;
- 2) pakkumise koondamine ja toodete turuleviimine, sh otseturunduse kaudu;
- 3) tootmiskulude ja investeringutasuvuse optimeerimine reageerimaks keskkonnavalastele ja loomade heaolu standarditele, ning omahindade tasakaalustamine;
- 4) säästvate tootmismeetodite, uuenduslike tavade, majanduskonkurentsi ja turu arengu uuringute tegemine;
- 5) keskkonnasäästlike viljelustavade ja tootmistehnoloogia ning loomade heaolu tagamise tavade ja tehnika kasutamise edendamine ja selleks tehnilise abi osutamine;
- 6) tootmisstandardite kasutamise edendamine ja selleks tehnilise abi osutamine, tootekvaliteedi parandamine ja kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või riikliku kvaliteedimärgisega toodete arendamine;
- 7) kõrvalsaaduste ja jäätmete käitlemine, eelkõige vee, mulla ja maastiku kaitseks ning elurikkuse säilitamiseks või arendamiseks;
- 8) loodusvarade säästvasse kasutamisse ja kliimamuutuste leevendamisse panustamine;
- 9) reklaami ja turustamise algatuste ettevalmistamine;
- 10) puu- ja köögiviljasektori rakenduskavade kohaselt moodustatud ühisfondide juhtimine;**
- 11) futuuritygude ja kindlustussüsteemide kasutamiseks vajaliku tehnilise abi andmine.

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine - lisatingimused

- minimaalne liikmete arv ja/või turustatava toodangu miinimumkogus või väärtus (EE- 10 liiget, 100 000 euro väärtuses puu -ja köögivilja);
- tegevuste nõuetekohase elluviimise kohta piisavad tagatised nii kestuse kui ka tõhususe, inimressursi, seadmete ja tehnika liikmete kasutusse andmise ja pakkumise koondamise kohta;
- teatavad nõuded põhikirja suhtes, eelkõige peab see andma liikmetele võimaluse organisatsiooni demokraatlikult kontrollida.

Mitmes sektoris tegutsevale TO-le võib anda rohkem kui ühe tunnustuse, tingimusel, et TO vastab iga sektori puhul, mille osas ta tunnustust taotleb, tunnustamise tingimustele.

Eri riikide põllumajandustootjad võivad ühineda piiriüleseks tootjaorganisatsiooniks. Sellisel juhul tunnustab organisatsiooni ELi riik, kus asub organisatsiooni peakorter.

Finantsabi rakenduskaava alusel

- LR koostab PKV rakenduskaavade riikliku strateegia ja siseriikliku raamistiku, mille KOM kiidab heaks.
- PKV sektori tootjad moodustavad TO ning rakendusfondi, kuhu teevad sissemaksed.
- PKV sektori TO koostab rakenduskaava, mis vastab KOMi rakendusmääruse (EL) nr 2017/892 artiklis 4 sätestatud nõuetele ning on kooskõlas turukorraldusmääruse alusel kehtestatud siseriikliku raamistikuga.
- EL finantsabi on võrdne TO liikmete/TO enda tegelikult makstud rahalise panuse summaga, kuid mitte suurem kui 50% tegelikest kuludest (teatud juhtudel suurem, nt turult kõrvaldamine).
- **EL finantsabi ülempiir on 4,1% TO turustatud toodangu väärtusest.** EL finantsabi määr võib suureneeda 4,6%-le turustatud toodangu väärtusest, tingimusel et 4,1% turustatud toodangu väärtust ületavat summat kasutatakse üksnes kriisiennetus- ja ohjemeetmeteks.
- LR lubatakse maksta TO-le **riiklikku finantsabi**, mis moodustab **maksimaalselt 80% TO liikmete ja/või TO enda rahalisest osalusest** (*finantsabi täiendab rakendusfondi kaudu toimuvat rahastamist*).

Rakenduskava sisu

Rakenduskava peab sisaldama järgmist:

- a) lähteolukorra kirjeldus;
- b) kava eesmärgid, arvestades tootmis- ja turustusvõimalusi, koos selgitusega, kuidas kava aitab kaasa riiklikus strateegias seatud eesmärkide täitmisele. Tuuakse ka välja mõõdikud arengute hindamiseks;
- c) kavandatud meetmed, sh kriisiennetuse ja -ohje meetmed;
- d) kava kestus;
- e) finantsaspektid, eelkõige:
 - i) rahalise osaluse arvutamise meetod ja tase;
 - ii) rakendusfondi rahastamise kord;
 - iii) erinevate osalusmäärade põhjendused;
 - iv) igal kava kohaldamisaastal tehtavate toimingute eelarve ja ajakava.

ÜPP strateegiakava 2021-2027

- Tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomise toetamine;
- Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine;
- Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse;
- Sektoripõhised sekkumisliigid.

Tootjaorganisatsioonide loomise toetus

- Sekkumise eesmärk on soodustada põllumajandustootjate ja põllumajanduslike tulundusühistute koondumist.
- Sekkumise sihtgrupiks on omavahel liituvad põllumajanduslikud TÜd, kelle eesmärk on saavutada tunnustamine TO-na ning kes saavutavad selle kuni nelja aasta jooksul alates toetustaotluse rahuldamisest.
- Lisaks saavad toetust taotleda põllumajanduslikud tulundusühistud, kes liituvad tunnustatud TO-ga.
- Toetatavateks tegevusteks on põllumajandusühistute liitumisega ning tunnustatud TO loomisega kaasnevad kulud.
- Toetuse suurus on maksimaalselt 100 000 eurot, mida makstakse kahes osas.
- Toetuse suurus määratakse vastavalt tunnustatud TO-d moodustada soovivate põllumajandusühistute arvule ning nende müügitulu suurusele.
- Toetuse määramise eelduseks on tegevuskava olemasolu, milles on kirjeldatud tegevused TO-na tunnustamiseks ning eesmärgid, mida tunnustatud TO-na soovitakse saavutada. Põllumajandusühistu liitumisel tunnustatud TO-ga esitatakse tegevuskava, milles on kirjeldatud liitumisprotsess.

Tootjaorganisatsioonide arendamise toetus

- Sekkumise eesmärk on toetada tunnustatud TO-sid oma juhtimisvõimekuse tõstmisel ning seeläbi tagada nende jätkusuutlikkus.
- Sekkumise sihtgrupiks on tunnustatud TO-d ja nende liidud, kelle taotlemisele eelnenud majandusaasta müügitulude suurus kokku peab moodustama ühes sektoris Eestis kokkuostetavast tooraine kogusest kindlaksmääratud protsendi
- Toetatavateks tegevusteks on tunnustatud TO-de või nende liitude edasisele arendamisele suunatud tegevused, mis on kirjeldatud toetuse taotlemiseks esitatavas tegevuskavas.
- Toetuse suurus on maksimaalselt 125 000 - 250 000 eurot, mida makstakse iga-aastase toetuse vormis summas kuni 25 000 - 50 000 eurot aastas. Maksimaalne toetuse periood on viis aastat.
- Toetuse määramise eelduseks on tegevuskava olemasolu, milles on kirjeldatud TO arendamiseks planeeritavad tegevused ning eesmärgid. Tegevuskava esitatakse viie aasta pikkuse perioodi kohta alates toetuse taotlemisest. Tegevuskavasid hinnatakse ning toetuse taotleja kaitseb seda hindamiskomisjoni ees.

Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse

- Sekkumise eesmärk on ühistegevuse soodustamine töötlemise etapis.
- Sekkumise sihtgrupiks on tulundusühistud ja tunnustatud TO-d ning nende liidud või nende valitseva mõju all olev ettevõtja.
- Suurprojekti osas on sihtgrupiks tunnustatud TO ning nende liidud või tunnustatud TO- ni valitseva mõju all olev ettevõtja.
- Toetavateks tegevusteks on investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustusstruktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimine.
- Toetuse suurus tulundusühistul, tunnustatud TO-l või nende valitseva mõju all olevatel ettevõtjatel on min toetuse suurus ühe taotluse kohta 1 mln eurot ja toetuse max suurus kogu programmiperioodi jooksul on 4 mln eurot ühe taotleja kohta. **Suurprojektide** puhul on max toetuse suurus 20 mln eurot.

Sektoripõhised sekkumisliigid

- Puu- ja köögiviljasektoris;
- Mesindustoodete sektoris;
- Muudes sektorites (teravili, kuivsööt, seemned, veise- ja vasikaliha, piim ja piimatooted, sealiha, lamba- ja kitseliha, munad, linnuliha).
 - Tootjaorganisatsioonid või muud koostöövormid, kes ennast 4 a jooksul tunnustavad tootjaorganisatsioonina:
 - 3% otsetoetuste eelarvest (5 mln eurot).
 - Toetuse ülempiir:
 - 50 % sekkumiste tegelikest kuludest. Esimese 5 a jooksul alates tunnustamisest 60%;
 - 5% tootjaorganisatsiooni turustatud toodangu väärtusest.
 - Rakenduskavad.

Sektoripõhised sekkumisliigid - eesmärgid

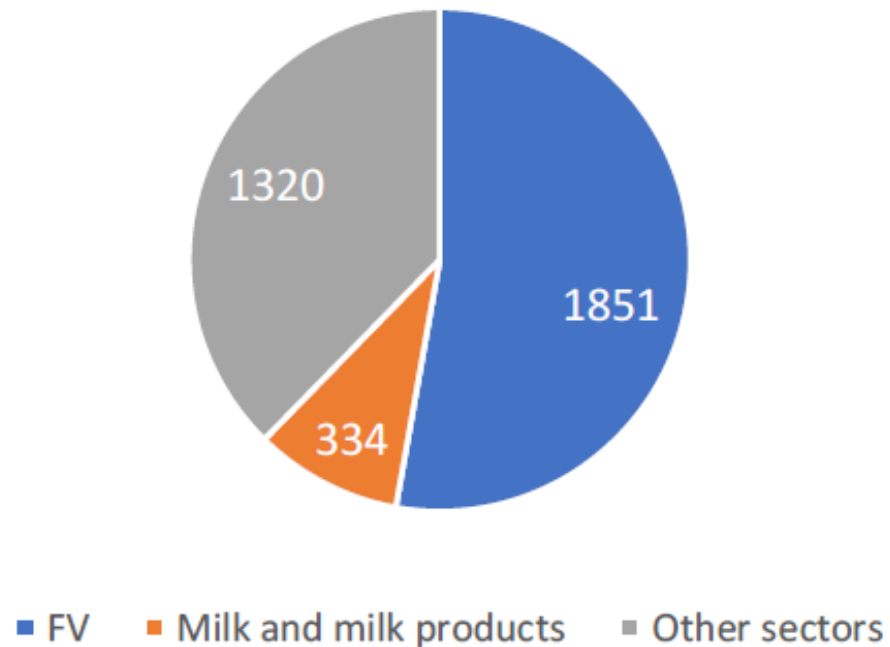
- 1) planeerida tootmist ja kohandada seda vastavalt nõudlusele;
- 2) koondada tarneid ning viia turule tooteid, sealhulgas otseturunduse kaudu;
- 3) keskmise ja pikaajalise konkurentsivõime parandamine, eelkõige moderniseerimise kaudu;
- 4) teha teadusuuringuid jätkusuutlike tootmismeetodite vallas ja need meetodid välja arendada;
- 5) edendada, arendada välja ja rakendada:
 - keskkonnasäästlikke tootmismeetodeid,
 - kahjurikindlust ja keskkonnahoidlikke viljelustavasid,
 - loomade heaolu standardeid, mis on lähivad kaugemale liidu ja siseriiklike õigusaktidega kehtestatud miinimumnõuetest,
 - keskkonnahoidlikku kõrvalsaaduste ja jäätmete kasutamist ja käitlemist, sh nende taaskasutamist ja väärtustamist,
 - loodusvarade säästvat kasutamist, eelkõige vee, mulla ja õhu kaitset, samuti bioloogilise mitmekesisuse kaitset;
- 6) panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse;
- 7) suurendada toodete kaubanduslikku väärtust, sealhulgas parandada tootekvaliteeti ja edendada selliseid tooteid, mis kuuluvad kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või riiklike kvaliteedikavade alla;
- 8) korraldada toodete müügiedendust ja turustamist;
- 9) suurendada puu- ja köögiviljasektori toodete tarbimist nii värskelt kui ka töödeldult;
- 10) vältida ja juhtida riske, et hoida ära kõnealuse sektori turukriise ja nendega toime tulla.

Sektoripõhised sekkumisliigid - sekkumised

- a) investeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse;
- b) teadusuuringuteks mõeldud ja eksperimentaaltoodang ning muud meetmed, sealhulgas tegevused, mille eesmärk on: mullakaitse, veekasutuse ja -majanduse parandamine, ebasoodsate ilmastikutingimuste tekitatud kahju vältimine, energia säästmine, energiatõhususe suurendamine ja taastuenergia kasutamine; bioloogiline ohutus, loomatervis ja loomade heaolu; jäätmete tekitamise vähendamine ning kõrvalsaaduste ja jäätmete kasutamise ja käitlemise tõhustamine, kahjurikindluse suurendamine; pestitsiidide kasutamisega seotud riskide ja mõju vähendamine või veterinaarravimite, sealhulgas antibiootikumide kasutamise vähendamine; elurikkust soodustavate elupaikade loomine ja säilitamine;
- c) nõuandeteenused ja tehniline abi, eelkõige seoses säästva kahjurite ja haiguste tõrje meetoditega, taimekaitsevahendite ja loomatervishoiu toodete säästva kasutamisega ning kliimamuutustega kohanemisega ja nende mõju leevendamisega;
- d) koolitus, sh parimate tavade vahetamine;
- e) mahepõllumajanduslik või integreeritud tootmine;
- f) meetmed, mille eesmärk on suurendada toodete transpordi jätkusuutlikkust ja tõhusust ning toodete säilitamist;
- g) müügiesitamine, teavitustegevus ja turustamine;
- h) kvaliteedikavade rakendamine;
- i) jälgitavuse ja sertifitseerimissüsteemide rakendamine, lõpptarbijale müüdavate toodete kvaliteedi järelevalve;
- j) meetmed kliimamuutuste riski maandamiseks, kliimamuutustega kohanemiseks.

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid EL-is

- ELis on ca 3505 tunnustatud tootjaorganisatsiooni või nende liitu (2018), millest 52% tegutsevad puu- ja köögivilja sektoris.

MAAELUMINISTEERIUM

Täna!

Ragne.lokk@agri.ee